

Vierasesine (tikku, roska) kehossa, nenässä tai korvakäytävässä

Lääkärikirja Duodecim

17.8.2021

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelna

- Ihon vierasesine
- Vierasesine nenässä tai korvakäytävässä
- Nielaistu vierasesine
- Kirjallisuutta

Vieraalla esineellä tarkoitetaan mitä tahansa esinettä, tikkua tai roskaa, joka joutuu ihon alle tai kehon aukkoihin (nenä, hengitystiet, ruokatorvi ja ruoansulatuskanava, peräsuoli, emätin). Silmään joutunutta vierasesinettä on käsitelty [silmätapaturmia](#) koskevassa artikkelissa. Vierasesine voi vaurioittaa ihoa tai limakalvoa ja ilman vauriotakin voi pitkään paikallaan ollessaan aiheuttaa tulehdusoireita.

Ihon vierasesine

Tavallisimpia ihoon joutuvia vierasesineitä ovat käsiin joutuneet tikut ja metallinpalat tai paljaalla jalalla astuessa jalkapohjaan sattuneet terävät esineet. Ihon alle jäädessään pienikin tikku tai sirunen aiheuttaa pistävää kipua. Jos esine on ihon alla pitkään, se yleensä aiheuttaa tulehdusreaktion. Pieni puutikku voi märkäeritteen mukana tulla uloskin, mutta isomman kappaleen aiheuttama reaktio vaatii hoitotoimia. Siksi vierasesine on syytä pyrkiä poistamaan tuoreeltaan.

Itsehoito

Jos ihoon tunkeutuneesta esineestä on osa ihon ulkopuolella, esine voidaan usein poistaa vetämällä. Joskus se ei esineen muodon vuoksi onnistu, vaan vetäminen vain jumittaa esineen entistä lujemmin. Tavallisin esimerkki tästä lienee väkäsellä varustettu ongenkoukku tai viehe, joiden poisto vaatii yleensä lääkärin apua.

Vammakohta on aina poiston jälkeen hyvä puhdistaa antiseptisellä liuoksella.

Milloin hoitoon

Hoitoon on syytä hakeutua muutaman tunnin sisällä, jos vierasesinettä ei saada helposti pois tai jää epäily, että siitä on jäänyt palasia haavaan. Silloin, kun kyseessä on ollut selkeästi likainen esine ja pisto on ulottunut ihonalaisiin kerroksiin, arvioidaan myös mahdollisen antibioottihoidon tarve. Vierasesineiden aiheuttama ihovaurio edellyttää samanlaista jäykkäkouristukselta suojautumista kuin muutkin haavat. Erityisen tarpeen tämä on silloin, jos esine on peräisin maasta, esimerkiksi kukkapenkistä.

Vierasesine nenässä tai korvakäytävässä

Vierasesine lapsen nenässä on varsin tavallinen ongelma. Nenään on saattanut joutua pieni helmi, legopalikka tai muu lelun osa, herne, paperia, vaahtomuovia tai muuta vastaavaa. Jos esine imee vettä, se voi turvota nenään joutumisen jälkeen. Vierasesine voi aiheuttaa oireita heti, jolloin lapsi saattaa valittaa kipua tai nenästä vuotaa limaa.

Joskus oireet voivat ilmetä vasta päivien kuluttua, kun tulehdusreaktion vuoksi nenästä alkaa vuotaa vihertävää eritettä.

[Nenään joutuneesta vierasesineestä](#) on erillinen artikkeli.

Lapsen korvakäytävään voi joutua pieniä esineitä ja lelun osia samalla tavoin kuin nenään. Aikuisen korvassa useimmiten ongelmia aiheuttaa pumpulitukko tai osa korvan kaivamiseen käytetystä esineestä. Vierasesine voi tukkia korvakäytävän vaikuttaen kuuloon tai aiheuttaa tulehduksen ja korvan vuotamisen. Erityisen ongelmallinen on korvaan joutunut hyönteinen, joka voi aiheuttaa jatkuvaa pörinää ja kipua. Pitkään korvakäytävässä ollut vierasesine voi turvota ja tukkia korvakäytävän.

Milloin hoitoon

Sekä nenästä että korvasta vierasesine on aina syytä poistaa. Lapsen nenään joutunutta esinettä voi yrittää poistaa ”suukotuksella” seuraavasti:

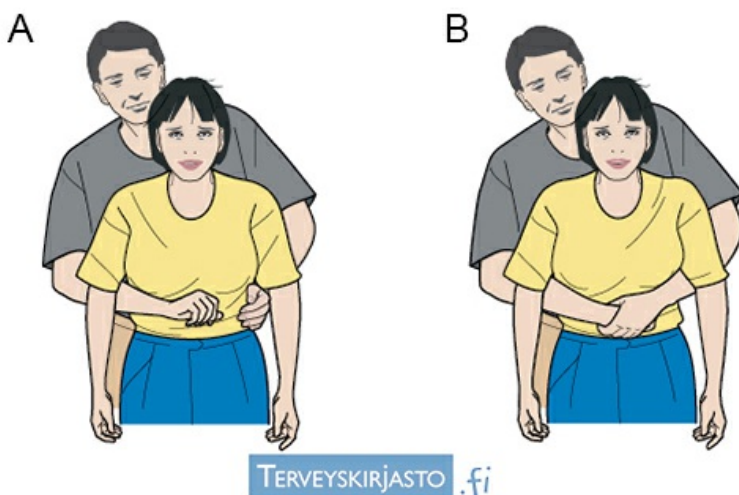
- Äiti, isä tai muu läheinen aikuinen peittää lapsen suun tiiviisti omilla huulillaan, avoin nenäkäytävä suljetaan ja lapsen suuhun puhalletaan terävästi ja nopeasti, jolloin vierasesine poistuu ilmavirrassa.

Jos vierasesine ei näin poistu, on tarpeen hakeutua lääkäriin. Mikäli nenään on joutunut nappiparisto, hoitoon on hakeuduttava nopeasti, koska paristo aiheuttaa vakavia syöpymiä muutamassa tunnissa.

Korvaan joutuneen hyönteisen voi yrittää saada hengiltä tiputtamalla korvaan vettä tai ruokaöljyä. Korva on silti syytä käydä puhdistuttamassa. Kookkaampi esine vaatii yleensä poistoa lääkärin vastaanotolla. Jos vierasesine on ollut korvakäytävässä pitkään, se on voinut aiheuttaa tulehduksen, joka tarvitsee jatkohoitoa antibioottitipoilla. Samoin poiston jälkeen jatkohoitoa voidaan tarvita, jos korvakäytävän iho on vaurioitunut.

Nielaistu vierasesine

Jos nielaistu vierasesine juuttuu kurkunpäähän, mutta henkilö pystyy yskimään, on paras kehottaa jatkamaan yskimistä. Jos yskeminen ei onnistu ja hengitys on vaikeutunut, vierasesine on välittömästi poistettava: taivuta ylävartaloa etukumaraan ja anna kämmenellä viisi perättäistä iskua lapojen väliin. Jos iskut eivät auta, tee viisi perättäistä ns. Heimlichin otetta (ks. kuva [1](#)).

Kuva 1. Heimlichin ote aikuisella. Heimlichin otetta käytetään ensiapuna, kun yritetään irrottaa hengitysteihin tarttunut vierasesine. Aseta takakautta toinen käsi nyrkissä autettavan pallealle (ylävatsalle) ja tartu nyrkkiin toisella kädellä. Nykäise kahden nyrkin otteella taakse-ylös. Toista nykäisyjä tarvittaessa viisi kertaa. Ellei tämä vielä auta, taivuta autettavan ylävartaloa välillä etukumaraan ja lyö kämmenellä viisi kertaa lapaluiden väliin. Toista sitten viisi nykäisyä Heimlichin otteella taakse-ylös. Jatka tarvittaessa näin

vuorottelemalla. Jos autettavan tila heikkenee, on tehtävä hätäilmoitus numeroon 112.

Suurena ja pienennä napsauttamalla kuvaa

Ruokatorveen tai mahalaukkuun joutuneen vierasesineen koko ja muoto vaikuttavat siihen, onko sitä syytä etsiä ja poistaa vai voidaanko odottaa poistumista luonnollista tietä. Jos nielaisun jälkeen ei tunnu oireita, esine on päätynyt mahalaukkuun, ja on odotettavissa, että se kulkeutuu ulosteen mukana pois yleensä parissa vuorokaudessa.

Ruokatorveen juuttunut esine aiheuttaa poltetta ja kakistelua. Suolistoon asti päässyt esine ei yleensä aiheuta oireita, mutta joskus terävä esine voi vaurioittaa suolta tai saattaa juuttua paikoilleen aiheuttaen suolen tukkeutumisen. Syövyttävää tai myrkyllistä ainetta erittävä esine voi aiheuttaa joko paikallisia tai yleisoireita. Esimerkki tällaisesta erityistapauksesta on nappiparisto. EU:n alueella ei enää saa myydä elohopeaa sisältäviä nappiparistoja, mutta EU:n ulkopuolelta ostetusta paristosta voi erittyä elohopeaa. Muistakin nappiparistoista voi erittyä alkalisia aineita, jotka voivat aiheuttaa limakalvon syöpymän.

Milloin hoitoon

Hoitoon on syytä hakeutua, jos esineen nielaisun jälkeen tuntuu nielemiskipua, kakistuttamista tai ruokatorveen juuttuneen esineen tuntua. Samoin on tarpeen hakea apua, jos on epäiltävissä, että nielaistusta esineestä erittyy haitallisia aineita. Ruokatorven ja mahalaukun vierasesineet voidaan poistaa tähystyksessä, mikäli poisto katsotaan aiheelliseksi. Pidemmälle suolistoon joutuneiden esineiden poisto voi vaatia leikkausta, johon ryhdytään silloin, jos esineen epäillään aiheuttavan vaurioita.

Nappipariston niellyt on välittömästi toimitettava hoitoon pariston poistamiseksi tähystyksellä, jos pariston tiedetään tai epäillään sisältävän elohopeaa. Muunlaisen nappipariston niellyttä voidaan tarkkailla kotona, mikäli hän on täysin oireeton. Pariston poistumista voi nopeuttaa antamalla ulostuslääkettä, esimerkiksi Laxoberon®-tippoja 1–6-vuotiaille 10 tippaa/vrk ja yli 6-vuotiaille 15–20 tippaa/vrk. Jos pariston ei havaita kahden vuorokauden sisällä poistuneen, on pariston niellyt toimitettava lääkärin tutkittavaksi.

Artikkelin tunnus: dlk00343 (014.009)

© 2023 Kustannus Oy Duodecim